

การพัฒนาคุณธรรมความเป็นครู เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

Development of Ethical Qualities of Being a Teacher for the Fulfillment of Complete Humanity



ศรัญญา สુંนารถ

Saranya Soongnarth

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Degree of Doctor of Education, Buddhist Educational Administration,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Email: saranyasoong@hotmail.com

ตอบรับบทความ (Received) : 5 ธันวาคม 2567

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 10 ธันวาคม 2567

รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 15 ธันวาคม 2567

เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 21 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมความเป็นครูเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาและการพัฒนาสังคม เริ่มจากการพัฒนาต้นน้ำ คือ “ครู” ให้ดี มีความเป็นปราชญ์บุคคล มีศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ปลายน้ำ คือ “ผู้เรียน” ที่จะยึดถือเป็นแบบอย่างตามแม่พิมพ์ เป็นคนดีของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ การพัฒนาความเป็นครูเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ในทางพระพุทธศาสนาได้มีหลักธรรมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของความเป็นครูที่ดีไว้จะยกมากล่าวเพียงบางประการพอสังเขป กล่าวคือ ครูที่ดีต้องมีกัลยาณมิตรธรรม 7 ประกอบด้วย 1) ปิโย น่ารัก ด้วยมีเมตตา 2) ครุ น่าเคารพ 3) ภาวนีโย น่าเจริญใจ 4) วัตตา รู้จักพูดให้ได้ผล 5) วจนกขโม อุดหนุนต่อถ้อยคำ 6) คัมภีรญจะ กะถิง กัตตา แกล้งเรื่องกล้าลึกได้ และ 7) โน จัญญาเน นิโยชะเย ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย ครูสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณธรรม ครู มนุษย์ที่สมบูรณ์

Abstract

This article presents the development of the ethical qualities of being a teacher for the fulfillment of complete humanity, which is important for the advancement of education management and social development. It starts with the development of the "teacher" at the beginning, ensuring that they are exemplary, have potential, and possess moral and ethical values, serving as role models for the "students" at the other end. These students will follow the teacher's example and become good individuals for their families, society, and the nation.

In the development of being a teacher for the fulfillment of complete humanity, the principles of the Seven Qualities of a Noble Friend (Kalayanamittadharma) can be applied. These principles are: 1) Piyo – Being lovable by showing compassion. 2) Garu – Being respectable. 3) Bhāvanīyo – Being encouraging and uplifting. 4) Vattā – Knowing how to speak effectively. 5) Vacanakkhamo – Being patient with words. 6) Gambhīrañca katham kattā – Being able to discuss profound matters. 7) No caṭṭhāne niyojaye – Not leading others into harmful actions.

A teacher who embodies these qualities can perform their duties effectively, helping students become fully developed human beings and contributing to societal progress.

Keyword: Development of Moral Qualities, Teacher, Well-rounded Human Being

1. บทนำ

การพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพด้วย กระบวนการเรียนรู้ โดยถ่ายทอดความรู้ การฝึกฝน การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพนั้นจะต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดี และมีทักษะที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นการสร้างนวัตกรรม และบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนตามหลักการจัดการศึกษาที่ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้ พัฒนานตนเอง และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

การพัฒนาผู้เรียนตามแผนพัฒนาแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ของกระทรวงศึกษาธิการและแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566–2570)¹ ซึ่งวิสัยทัศน์ของทั้งสองแผนนั้นมุ่งไปที่การดำรงชีวิตของผู้เรียน คือ “ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข” ทั้งนี้ความสุขของผู้เรียนต้องสอดคล้องกันทั้งในด้าน IQ (Intelligence Quotient) หรือระดับสติปัญญาด้านความรู้ความสามารถ ด้าน EQ (Emotional Quotient) คือระดับความฉลาดด้านอารมณ์ ซึ่งหมายถึงเรื่องบุคลิกภาพและการควบคุมตนเองเป็นส่วนใหญ่ สำหรับด้าน MQ (Moral Quotient) คือระดับจริยธรรมศีลธรรมบุคคล ซึ่งสามารถการควบคุมตนเอง มีความ รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีความกตัญญู เป็นคนดี มีระเบียบวินัย มีสำนึกผิดชอบชั่วดี และเคารพนับถือผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคมและมนุษยชาติ บางท่านเข้าใจว่า EQ กับ MQ นั้นคือ สิ่งเดียวกันแต่จิตแพทย์ได้แยกเอาระดับความคิดด้านจริยธรรมและศีลธรรมนี้ ออกจากความฉลาดทาง

1. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579, (กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2560), ง.

อารมณ์ เพื่อเน้นให้เห็นความสำคัญเฉพาะขึ้นอีก²

การพัฒนาครูเพื่อให้เป็นต้นแบบของผู้เรียนต้องคำนึงถึงการพัฒนาหลายมิติ เช่น ด้านวิชาการ ความเป็นครู ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถในการวิจัย สมรรถนะวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่ตนรับผิดชอบ การบริหารจัดการ การขัดเกลาทางสังคม ตามเป้าหมายและตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ที่ 3 แผนพัฒนาแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อ 2.6 ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้มาตรฐานระดับสากล ตัวชี้วัด 1) มีฐานข้อมูล ความต้องการใช้ครูแผนการผลิตครูอาจารย์และบุคลากร ทางการศึกษาในระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560–2569) จำแนกตามสาขาวิชา ขนาดสถานศึกษา และจังหวัด 2) สัดส่วนของการบรรจุครูที่มาจากการผลิตครูในระบบปิดเพิ่มขึ้น 3) มีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่เอื้อให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาอื่นและ พัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเข้าสู่วิชาชีพครู และข้อ 2.7 ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะตาม มาตรฐาน ตัวชี้วัด 1) ร้อยละของครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ/ ประเภท การศึกษาได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพ และสามารถปฏิบัติงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้น 2) ร้อยละของครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่ ได้รับการพัฒนาให้ สอดคล้องกับความต้องการและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพิ่มขึ้น 3) ระดับความพึงพอใจของครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อ การพัฒนา สมรรถนะและการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาเพิ่มขึ้น 4) มีระบบการคัดเลือกบุคคล เพื่อเป็นอาจารย์ในสถาบันผลิตครูและการพัฒนา ให้มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา และเทคนิคการสอน³ การพัฒนาครูในสถานศึกษายังมีจุดอ่อนที่สำคัญประการหนึ่ง ของการศึกษาไทย คือ ครูและระบบการพัฒนาบุคลากรด้านคุณธรรมจริยธรรมใน สถานศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ครูเป็นต้นแบบที่ดีให้กับผู้เรียน สู่การศึกษาที่มีคุณภาพ ในการตอบรับนโยบายในแผนพัฒนาแผนการศึกษาแห่ง

2. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย พ.ศ. 2560, (กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561), 27.

3. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579, 112.

ชาติ พ.ศ. 2560–2579 ของกระทรวงศึกษาธิการและแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งจะต้องแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ในส่วนของต้นน้ำนั้น เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งทุนเพื่อพัฒนาครู ส่วนกลางน้ำเกี่ยวข้องกับการเพิ่มสมรรถนะให้กับครู ทั้งทางด้านความเป็นครู การบ่มเพาะในความสามารถในการบริหารจัดการ และการพัฒนาทางวิชาชีพและสังคม จนถึงปลายน้ำที่เป็นบุคลากรที่มี ประสิทธิภาพสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ยาวนานสู่ครูระดับอื่นหรือครูรุ่นหลัง รวมถึงการเชื่อมโยงกับภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทั้งหมดนี้จะชัดเจนหากพิจารณาวิวัฒนาการของครูในลักษณะวงจรชีวิต (Life Cycle) ของครู

2. การพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

การพัฒนามนุษย์ คือ การพัฒนาศักยภาพของตนเอง เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ทุกคนสามารถที่จะพัฒนาความ ต้องการขั้นนี้จนสามารถรู้แจ้งตนได้ ทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ และทำการงานที่สร้างสรรค์ในสิ่งต่าง ๆ ตามความสนใจแต่ละบุคคล หรือมีความถนัดในด้านนั้น ๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น มนุษย์จะประสบผลสำเร็จขั้นนี้ได้จะต้องใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในศักยภาพของเขา และพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง บุคคลนั้นต้องมีความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของบุคคล ที่จะบรรลุถึงจุดสูงสุดของศักยภาพ⁴

2.1 ความหมายการพัฒนา

คำว่า “พัฒนา” หมายถึง ความเจริญ, ทำให้เจริญ มาจากคำว่า “วัฒนา” หมายถึง ความเจริญ, ความงอกงาม⁵ หมายถึง การเจริญ การเติบโต เช่น ต้นไม้งอก เป็นการเติบโตที่ไม่มีการ ควบคุม อาจยังยืนหรือไม่ยังยืนก็ได้ ซึ่งในที่นี้มีลักษณะความหมายใน 2 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาตน การพัฒนาตน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า self-development

4. สุรางค์ โค้วตระกูล, *จิตวิทยาทั่วไป*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์, 2544), 116.

5. ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2531), 588.

6. เรื่องเดียวกัน, 746.

แต่ยังมีคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าพัฒนาตน และมักใช้แทนกันบ่อย ๆ ได้แก่ การปรับปรุงตน (self-improvement) การบริหารตน (self-management) และการปรับตน (self-modification) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เหมาะสม เพื่อสนองความต้องการและเป้าหมายของตนเอง หรือเพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งที่สังคมคาดหวัง ซึ่งมี 2 ความหมาย ได้แก่

ความหมายที่ 1 การพัฒนาตน คือ การที่บุคคลพยายามที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ตนด้วยตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม เหมาะสมกว่าเดิม ทำให้สามารถดำเนินกิจกรรม แสดง พฤติกรรม เพื่อสนองความต้องการ แรงจูงใจ หรือเป้าหมายที่ตนตั้งไว้

ความหมายที่ 2 การพัฒนาตน คือ การพัฒนาศักยภาพของตนด้วยตนเองให้ดีขึ้น ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อให้ตนเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ตลอดจนเพื่อการดำรงชีวิตอย่างสันติสุขของตน

2) **ด้านการพัฒนาสังคม** การพัฒนาสังคม (Moral development) หมายถึง การฝึกอบรมด้านพฤติกรรม การพัฒนาด้านกายและวาจา ให้มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์ในสังคมให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

การพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นคนสมบูรณ์ได้ โดยการแสวงหาความรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และดำเนินชีวิตตามหลักคุณธรรม จริยธรรม มีความสำคัญของการพัฒนาตน^๗ ดังนี้

2.2 ความสำคัญต่อตนเอง

จำแนกได้ดังนี้

1) เป็นการเตรียมตนให้พร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อรับกับสถานการณ์ทั้งหลาย ได้

7. พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*, พิมพ์ครั้งที่ 40, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต, 2557), 128.

8. พระครูปลัดสัมพิพัฒนธรรมาจารย์ (นิรันดร์ ศิริรัตน์), “การพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา”, *วารสารพุทธอาชีวศึกษา Buddhist ASEAN Studies Journal (BASJ)*, ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562), 8.

ด้วยความรู้สึที่ดีต่อตนเอง

- 2) เป็นการปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องและพัฒนาพฤติกรรมให้เหมาะสม จัดคุณลักษณะที่ไม่ต้องการออกจากตัวเอง และเสริมสร้างคุณลักษณะที่สังคมต้องการ
- 3) เป็นการวางแนวทางให้ตนเองสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายในชีวิตได้อย่างมั่นใจ
- 4) ส่งเสริมความรู้สึในคุณค่าแห่งตนสูงให้ขึ้น มีความเข้าใจตนเอง สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนได้เต็มศักยภาพ

2.3 ความสำคัญต่อบุคคลอื่น

เนื่องจากบุคคลย่อมต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การพัฒนาในบุคคลหนึ่งย่อมส่งผลต่อบุคคลอื่นด้วยการปรับปรุงและพัฒนาตนเองจึงเป็นการเตรียมตนให้เป็น สิ่งแวดล้อมที่ดีของผู้อื่นทั้งบุคคลในครอบครัวและเพื่อนในที่ทำงาน สามารถเป็นตัวอย่างหรือเป็นที่อ้างอิงให้เกิดการพัฒนาในคนอื่น ๆ ต่อไป ทั้งเป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งชีวิตส่วนตัว การทำงานและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในชุมชน ที่จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.4 ความสำคัญต่อสังคมโดยรวม

ภาระกิจที่แต่ละหน่วยงานในสังคมต้องรับผิดชอบ ล้วนต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลเป็นผู้ปฏิบัติงาน การที่ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนได้พัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ทันต่อพัฒนาการของรูปแบบการทำงานหรือเทคโนโลยี การพัฒนาเทคนิควิธี หรือวิธีคิดและทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและคุณภาพของผลผลิต ทำให้หน่วยงานนั้นสามารถแข่งขันในเชิงคุณภาพและประสิทธิภาพกับสังคมอื่นได้สูงขึ้น ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมได้

3. ความสำคัญของครูในการจัดการศึกษา

การศึกษา คือ การพัฒนาความเป็นมนุษย์ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรม พัฒนาได้ด้วยศีล ด้านจิตใจ พัฒนาได้ด้วยสมาธิ และด้านความรู้ พัฒนาได้ด้วยปัญญา ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน เพราะเป็น 3 ด้านของชีวิตที่ไม่อาจแยกขาดจากกันได้ การพัฒนาในลักษณะนี้จะเป็นการพัฒนาอย่างประสานกลมกลืน

ส่งผลเกี่ยวกันไปด้วยดีทั้งระบบตามแนวพุทธจริยธรรม ที่เป็นเรื่องที่ครอบคลุมทั้งพฤติกรรม จิตใจและปัญญา เป็นการพัฒนาชีวิตทั้งหมด⁹

ในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ กระบวนการเรียนอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก¹⁰ ผู้เรียนจะเรียนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยมีความก้าวหน้า และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากและรวดเร็วขึ้น ปัญหาที่สืบเนื่องมาจากจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นต่อห้องเรียน¹¹ ครูมีความสำคัญในการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะครูเป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ครูเป็นผู้ที่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด ครูมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ครูจึงมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในหลาย ๆ ลักษณะ ดังนี้

1) **เป็นผู้จัดการ (Manager)** เป็นผู้กำหนดบทบาทให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมเข้าร่วมทำกิจกรรม แบ่งกลุ่ม หรือจับคู่ เป็นผู้มอบหมายงานหน้าที่ความรับผิดชอบแก่นักเรียนทุกคน จัดการให้ทุกคนได้ทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของตน

2) **เป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม (An active participant)** เข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มจริง ๆ พร้อมทั้งให้ความคิดและความเห็นหรือเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของนักเรียนขณะทำกิจกรรม

3) **เป็นผู้ช่วยเหลือและแหล่งวิทยาการ (Helper and resource)** คอยให้คำตอบเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการ ตัวอย่าง เช่น คำศัพท์หรือไวยากรณ์การให้ข้อมูลหรือความรู้ในขณะที่นักเรียนต้องการ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

9. พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540), 142–146.

10. กระทรวงศึกษาธิการ, ศธ. จัดครูปรับบทบาทใหม่ทันกับเทคโนโลยีสอนเด็ก, ออนไลน์, <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=34113&Key=hotnews>. [25 พฤศจิกายน 2567].

11. สุตาพร ลักษณะียนาวิน, การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, 2553), 18.

4) เป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and encourager) ช่วยสนับสนุนด้านสื่อ อุปกรณ์หรือให้คำแนะนำที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

5) เป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) คอยตรวจสอบงานที่นักเรียนผลิตขึ้นมาก่อนที่จะส่งต่อไปให้นักเรียนคนอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความถูกต้องของ คำศัพท์ ไวยากรณ์ การแก้คำผิด อาจจะทำได้ทั้งก่อนทำกิจกรรม หรือบางกิจกรรม อาจจะแก้ทีหลังได้¹²

นอกจากนี้ ครูยังสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมได้อีกด้วย ครูสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน ปลุกฝังจิตสำนึกสาธารณะให้แก่ผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

4. คุณธรรมความเป็นครู

ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการจัดการศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา เพราะเป็นผู้จัดการเรียนการสอนแก่เด็ก ทั้งสอนความรู้ทางวิชาการและการอบรมพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรมจริยธรรม ช่วยพัฒนาให้เด็กและเยาวชนของชาติเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ช่วยพัฒนาความเจริญแก่สังคมประเทศชาติต่อไป ดังนั้นสังคมไทยจึงให้การยกย่องนับถือครู มองเห็นความสำคัญของครูว่าเปรียบเสมือนเป็นแม่พิมพ์ของชาติ ครูจึงเป็นที่คาดหวังว่า เป็นผู้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี ดำรงตนอยู่ในจรรยาบรรณวิชาชีพ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ผู้รับบริการจากวิชาชีพได้ว่า เป็นบริการที่มีคุณภาพ กฎหมายจึงให้ความสำคัญกับวิชาชีพทางการศึกษาและกำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุม เนื่องจาก

12. ขาดิ แจ่มนุช, สอนอย่างไรให้คิดเป็น, (กรุงเทพฯ: เลี้ยงเลี้ยง, 2545), 16.

ต้องใช้ความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญ ในการประกอบวิชาชีพ

คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อครูและวิชาชีพครู¹³ ดังนี้

1) **ความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวัน** การมีคุณธรรมจริยธรรมช่วยให้ครูมีการดำรงชีวิตที่ดีทั้งการมีสุขภาพทางกายและสุขภาพจิตที่ดี เช่น (1) **ด้านสุขภาพทางกาย** หลักคุณธรรมจริยธรรมที่สังคมยึดถือนั้นมีข้อบ่งชี้ที่ช่วยพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจของคน การใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมจึงเกิดผลดีทางร่างกาย เช่น ครูที่มีคุณธรรมเกี่ยวกับทางสายกลางจะมีพฤติกรรมบริโภคอาหารแต่พอสมควร ครูจึงไม่อ้วนเกินไปและไม่เป็นโรคต่าง ๆ อันเนื่องจากการบริโภค ทำให้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนและครอบครัวได้เป็นปกติ และมีความแคล่วคล่องในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต นอกจากนั้นจะทำให้ครูเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดีเป็นที่ชื่นชมของบุคคลอื่น (2) **ด้านสุขภาพจิต** หากครูดำรงตนในคุณธรรมจริยธรรมแล้ว ครูจะเป็นผู้ประพฤติในทางที่ดี หลีกเลียงหรือลดเลิการประพฤติที่ไม่ดี สามารถใช้คุณธรรมเป็นเครื่องประคับประคองจิตใจและการดำรงชีวิตให้เป็นไปในทางที่เป็นผลดีต่อตน คนอื่น และสังคม เช่น มีการประกอบอาชีพโดยสุจริต ไม่หลงในลาภยศของตนเอง มีการคิด การพูดและการกระทำของตนเองที่สอดคล้องกัน ไม่พูดอย่างหนึ่งแต่ทำอีกอย่างหนึ่ง ไม่ทำดีในเรื่องหนึ่ง แต่ทำชั่วในอีกเรื่องหนึ่ง นอกจากนั้นครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมสามารถเผชิญชีวิตอย่างมีสติ มีปัญญาและสุขภาพจิตที่ดี รวมทั้งได้รับการยอมรับยกย่องจากบุคคลอื่น

2) **ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพ** ครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม จะได้รับการเคารพจากศิษย์ ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง ได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนและผู้บังคับบัญชา ทำให้มีความก้าวหน้าในการทำงานและการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจได้รับการยกย่องประกาศเกียรติคุณให้เป็นตัวอย่างที่ดีของบุคลากรในวิชาชีพ ในด้านการงานการเป็นผู้นำของสังคม ครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ รวมทั้งเป็นเพื่อนมนุษย์ที่ดีของคนในกลุ่มสังคมอื่น เมื่อครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมหลาย ๆ คนมาอยู่ร่วมกัน ซึ่งแม้แต่ละคนจะมีคุณลักษณะและ

13. ดวงเดือน พินสุวรรณ์, *คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู*, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2562), หน้า 8.

ความคิดแตกต่างกันก็ตาม ครูเหล่านั้นจะมีวิธีการดำเนินงานและวิธีการหาข้อยุติในทางที่เป็นคุณแก่บุคคลและส่วนรวมได้โดยไม่ต้องมีการขัดแย้งกัน สังคมครูจึงเป็นสังคมที่ดีครูจึงเป็นตัวแทนที่ดีของสังคม สามารถนำให้สังคมมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีและได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำที่ดีของสังคม

พรรณอร อุสุภาพ¹⁴ ได้กล่าวว่า การมีคุณธรรมของครูส่งผลต่อศักยภาพของครู เพื่อสร้างการยอมรับทั้งในด้านผลการปฏิบัติงานและเพื่อนร่วมงาน ซึ่งครูควรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม โดยนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญ คุณธรรมสำหรับครู ดังนี้

1) ด้านตัวครู

- 1.1) ทำให้ครูมีความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงในอาชีพ
- 1.2) ได้รับคำยกย่องสรรเสริญจากบุคคลทั่วไป เป็นที่เคารพเชื่อฟังของผู้เรียน
- 1.3) มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ไร้ภัยอันตรายใด ๆ เพราะแวดล้อมด้วยความ รักความนับถือจากศิษย์และประชาชนทั่วไป

2) ด้านสถาบันวิชาชีพ

- 2.1) ช่วยสร้างชื่อเสียงของวิชาชีพครูให้เป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสของผู้รับบริการ และ วิชาชีพครูมีความเจริญก้าวหน้า เพราะครูทำงานเต็มกำลังความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับวงการศึกษ
- 2.2) สถาบันการศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ด้วยความศรัทธาและความร่วมมือ ช่วยเหลือจากสังคม

3) ด้านสังคมและชุมชน

- 3.1) สมาชิกของสังคมเป็นคนดี รู้จักสิทธิและหน้าที่อย่างถูกต้อง
- 3.2) สังคมมีสันติสุข เพราะสมาชิกของสังคมมีคุณธรรม
- 3.3) สังคมได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน

4) ด้านความมั่นคงของชาติ

- 4.1) สถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์มีความมั่นคง เพราะประชาชนมีความรักและความเข้าใจเห็นความสำคัญอย่างแท้จริง การมีคุณธรรมของครูส่งผลต่อศักยภาพ

14. พรรณอร อุสุภาพ, การศึกษาและวิชาชีพครู, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561), 203.

ของครู เพื่อสร้างการยอมรับทั้งในด้านผลการปฏิบัติงาน และเพื่อนร่วมงาน ซึ่งครูควรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม โดยนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญคุณธรรมสำหรับครู

4.2) ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติมีความมั่นคงถาวร เพราะครูได้อบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

นอกจากนั้นความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครู มีดังนี้

1) ช่วยให้ผู้มีความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในวิชาชีพครู ก่อให้เกิดความสุขใจ และความพยายามสร้างที่ดีต่อไป ผู้รับบริการมีความเชื่อถือ ศรัทธา และยกย่อง

2) ทำให้วิชาชีพทางการศึกษามีความเจริญก้าวหน้า สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการว่าเป็นงานวิชาชีพชั้นสูง และเป็นการสร้างมาตรฐานความประพฤติที่ดีของครู

3) ช่วยให้การพัฒนาสังคมและประเทศตรงตามเป้าหมาย โดยมีครูเป็นผู้ทำให้คนมีประสิทธิภาพและช่วยเพิ่มคุณภาพของคนให้แก่สังคม เพื่อช่วยพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าพร้อมที่จะแข่งขันกับนานาชาติประเทศ

4) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สังคมมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศให้เจริญก้าวหน้า

จากความสำคัญคุณธรรมสำหรับครูสามารถสรุปได้ว่า ครูควรมีคุณธรรมในการทำงานเป็นอย่างมาก เนื่องจากคุณธรรมจะช่วยทำให้ครูมีความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในวิชาชีพครู สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการว่าเป็นงานวิชาชีพชั้นสูง และอีกทั้งยังเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ช่วยต่อยอดให้สังคมมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศให้เจริญก้าวหน้า

5. การพัฒนาคุณธรรมความเป็นครูเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

การพัฒนาคุณธรรมความเป็นครูเพื่อความเป็นมนุษย์ หมายถึง การพัฒนาคุณธรรมของครูเพื่อให้ครูสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ซึ่งหลักธรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมของครูที่สำคัญ ได้แก่ กัลยาณมิตรธรรม 7

ประทีป พืชมงคลกลาง กล่าวไว้ว่า กัลยาณมิตร หมายถึงบุคคลที่มีความพึงพร้อมแห่งคุณธรรม ความดีงาม เป็นผู้ห่างไกลจากสิ่งอันเป็นข้าศึกในการพัฒนาศักยภาพชีวิต และตั้งตนอยู่ อย่างเหมาะสมแห่ง การเคารพ รวมทั้งยังเป็นผู้สร้างสรรค์ประโยชน์สุข และคุณธรรมความดีงามต่าง ๆ¹⁵

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ให้ความหมายคำว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 (องค์คุณของกัลยาณมิตร, คุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ คือท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ ในที่นี้มุ่งเอามิตรประเภทครูหรือพี่เลี้ยงเป็นสำคัญ)

1) **ปิโย** น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ขวนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม

2) **ครุ** นำเคารพ ในฐานะประพาสสมควรแก่ฐานะ ให้ความรู้สึกรับรองใจเป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย

3) **ภาวนีโย** นำเจริญใจหรือน่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเฝ้าอย่างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ

4) **วัตตา** รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

5) **วณกขโม** อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ซักถาม คำเสนอ และวิพากษ์วิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว

6) **คัมภีรญจะ** กะถัง กัตตา แดงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

7) **โน จัฏฐาเน นิโยชะเย** ไม่ชักนำในอฐาน คือ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย¹⁶

15. ประทีป พืชมงคลกลาง, “รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร”, วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556), 22.

16. พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 19, (นนทบุรี: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, 2553), 204.

อธิบายเพิ่มเติมคำว่า “เพื่อน” ไว้ว่า เป็นผู้ร่วมฐานะ ร่วมกิจ ร่วมการ หรือ ร่วมอยู่ในสภาพอย่างเดียวกัน, ผู้ชอบพอรักใคร่คบหากัน, ในทางธรรม เนื้อแท้ของความ เป็นเพื่อนอยู่ที่ความมีใจหวังดี ประรณนาดีต่อกัน กล่าวคือ เมตตาหรือไมตรี เพื่อนที่มีคุณสมบัติเช่นนี้ ท่านเรียกว่า มิตร การคบเพื่อน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะ นำชีวิตไปสู่ความเสื่อมความพินาศ หรือสู่ความเจริญงอกงาม พึง หลีกเลียงมิตรเทียม และเลือกคบหาคนที่เป้นมิตรแท้¹⁷ มิตร เพื่อน, ผู้มีความเชื่อถือดี, ผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ แยกเป็นมิตรแท้ 4 พวก

มิตรเทียม (มิตต ปฏิรูป) 4 พวก มิตรเทียม มิตตปฏิรูป, มิตตปฏิรูปก่ คนเทียม, มิตรเทียมไม่ใช่มิตรแท้ มี 4 พวก ได้แก่

1) คนปกอลอก มีลักษณะ 4 คือ

- (1) คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
- (2) ยอมเสียน้อยโดยหวังจะเอาให้มาก
- (3) ตัวมีภัยจึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน
- (4) คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตัวเอง

2) คนดีแต่พูด มีลักษณะ 4 คือ

- (1) ดีแต่ยกของหมดแล้วมาปราศรัย
- (2) ดีแต่อ้างของยังไม่มีมาปราศรัย
- (3) สงเคราะห์ด้วยสิ่งหาประโยชน์มิได้
- (4) เมื่อเพื่อนมีกิจ อ้างแต่เหตุขัดข้อง

3) คนหัวประจบ มีลักษณะ 4 คือ

- (1) จะทำชั่วก็เออออ
- (2) จะทำดีก็เออออ
- (3) ต่อหน้าสรรเสริญ
- (4) ลับหลังนินทา

17. พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550), 272–273, 316–317.

4) **คนชวนฉิบหาย** มีลักษณะ 4 คือ

- (1) คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา
- (2) คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน
- (3) คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น
- (4) คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน

มิตรแท้ มิตรด้วยใจจริง มี 4 พวก ได้แก่

1) **มิตรอุปการะ** มีลักษณะ 4 คือ

- (1) เพื่อนประมาท ช่วยรักษาเพื่อน
- (2) เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์ของเพื่อน
- (3) เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้
- (4) มีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

2) **มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์** มีลักษณะ 4 คือ

- (1) บอกความลับแก่เพื่อน
- (2) ปิดความลับของเพื่อน
- (3) มีภัยอันตรายไม่ละทิ้ง
- (4) แม้ชีวิตก็สละให้ได้

3) **มิตรแนะนำประโยชน์** มีลักษณะ 4 คือ

- (1) จะทำชั่วเสียหายคอยห้ามปรามไว้
- (2) คอยแนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
- (3) ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง
- (4) บอกทางสุขทางสวรรค์ให้

4) **มิตรมีน้ำใจ** มีลักษณะ 4 คือ

- (1) เพื่อนมีทุกข์ พลอยทุกข์ด้วย
- (2) เพื่อนมีสุข พลอยดีใจ
- (3) เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้งแก้ไข
- (4) เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน

จากที่นักวิชาการได้กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า บุคคลที่ช่วยชี้แนะแนวทาง ชักจูงตลอดจนแนะนำสั่งสอน ชักนำผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม ให้ประสบผลดีและความสุข ให้เจริญก้าวหน้า ให้พัฒนาในธรรม แม้จะเป็นบุคคลเสมอกัน หรือเป็น มารดาบิดาครูอาจารย์ ตลอดทั้งพระสงฆ์จนถึงพระพุทธเจ้า ก็นับว่าเป็นเพื่อน แต่เป็น เพื่อนใจดี หรือ เพื่อนมีธรรม เรียกว่า กัลยาณมิตร แปลว่า “มิตรดีงาม” กัลยาณมิตร มีคุณสมบัติที่เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม หรือธรรมของกัลยาณมิตร 7 ประการ คือ

- 1) **ปิโย** น่ารัก ด้วยมีเมตตา เป็นที่สบายจิตสนิทใจ ชวนให้อยากเข้าไปหา
- 2) **ครุ** น่าเคารพ ด้วยความประพฤติหนักแน่นเป็นที่พึ่งอาศัยได้ ให้รู้สึกอบอุ่นใจ
- 3) **ภาวนีโย** น่าเจริญใจ ด้วยความเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตน ควรเอาอย่าง ให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ
- 4) **วิตตะ** รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงแนะนำ เป็นที่ปรึกษาที่ดี
- 5) **วณณิกโม** อุดหนุนต่อถ้อยคำ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม ตลอดจน คำเสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์
- 6) **คัมภีรญจะ** กระทั่ง **กัตตา** แกล้งเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป
- 7) **โน จัญฺฐาเน นิโยชะเย** ไม่ชักนำไปในอธรรม คือ ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสียหรือเรื่อง เหลวไหลไม่สมควร

กัลยาณมิตรมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก เพราะสามารถช่วยให้เราประสบความสำเร็จในชีวิตได้หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การทำงาน ความสัมพันธ์ หรือแม้แต่ด้านจิตใจ

หากมีกัลยาณมิตรที่ดี เราก็จะได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุน และคำแนะนำที่ดีจากพวกเขา ซึ่งจะช่วยให้เราก้าวผ่านอุปสรรคต่าง ๆ และประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ในทางกลับกัน หากเรามีกัลยาณมิตรที่ไม่ดี พวกเขาอาจชักจูงเราให้ทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรมหรือเป็นโทษ ซึ่งอาจนำไปสู่ความล้มเหลวในชีวิตได้

ดังนั้น จึงควรเลือกคบหากัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติที่ดี เพื่อเป็นแนวทางให้เราเป็นคนดีและประสบความสำเร็จในชีวิต

ความเมตตา กรุณา Compassion หมายถึง ความรักความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ครูควรมีเมตตา กรุณาต่อผู้เรียน เข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้เรียน ช่วยเหลือผู้เรียน ให้พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

ความซื่อสัตย์สุจริต Honest หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนตรงไปตรงมา ครูควรมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง และสังคม ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามหลักธรรม

การกระทำ Act หมายถึง การที่บุคคลมีเจตนาคิด ตัดสินใจ และลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ความรับผิดชอบ Responsible หมายถึง การทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ ครูควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของตน ปฏิบัติตนอย่างเต็มกำลังความสามารถ

จิตสาธารณะ Public Consciousness หมายถึง การเสียสละเพื่อส่วนรวม ครูควรมีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม การพัฒนาคุณธรรมเป็นครูเพื่อความเป็นมนุษย์ สามารถดำเนินการได้ดังนี้

ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรม ครูควรศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เข้าใจความหมายและหลักการ คุณธรรมที่สำคัญสำหรับครู การฝึกฝนคุณธรรมให้เกิดขึ้นกับตนเอง โดยการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ เป็นแบบอย่างที่ดี ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน ปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนซึมซับคุณธรรมจากครู



ภาพที่ 1 การพัฒนาคุณธรรมความเป็นครูเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยใช้ PRACH Model

6. บทสรุป

การพัฒนาคุณธรรมความเป็นครูเพื่อความเป็นมนุษย์ มีความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาและการพัฒนาสังคม กล่าวคือ ครูที่มีคุณภาพดี มีคุณธรรม จริยธรรม จะสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนให้เป็นศิษย์ที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ส่งผลให้สังคมนั้น ๆ มีความสงบสุข หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาความเป็นครูให้สมบูรณ์ คือ หลักธรรมเรื่อง กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ได้แก่ 1) ปิโย นำรัก 2) กรุ นำเคารพ 3) ภาวนีโย นำเจริญใจ 4) วิตตา รู้จักพูดให้ได้ผล 5) วณักขโม อดทนต่อถ้อยคำ 6) คัมภีร์ัญจะ กะถัง กัตตา แกล้งเรื่องล้าลึกได้ และ 7) โน จัฏฐาเน นิโยชะเน ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย คุณครูผู้ใดที่สมบูรณ์พร้อมด้วยหลักกัลยาณมิตรธรรมทั้ง 7 ประการนี้ คุณครูผู้นั้นย่อมเป็นผู้มีคุณธรรม มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. ศธ. จัดรื้อปรับบทบาทใหม่ทันกับเทคโนโลยีสอนเด็ก. ออนไลน์. <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=34113&Key=hotnews>. [25 พฤศจิกายน 2567].
- ชาติ แจ่มนุช. *สอนอย่างไรให้คิดเป็น*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง, 2545.
- ดวงเดือน พินสุวรรณ์. *คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2562.
- ประทีป พิฆทองหลาง. “รูปแบบการปฎิภาษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- พระครูปลัดสัณห์พัฒนธรรมาจารย์ (นิรันดร์ ศิริรัตน์). “การพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา”. *วารสารพุทธอาเชียนศึกษา Buddhist ASEAN Studies Journal (BASJ)*. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562). 1-17.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 40. กรุงเทพฯ: มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต, 2557.
- _____. *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 19. นนทบุรี: เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, 2553.
- _____. *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550.
- พรรณอร อุซุภาพ. *การศึกษาและวิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.
- ราชบัณฑิตยสถาน. *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* 2525. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2531.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579.

กรุงเทพฯ: พรินทวนกราฟฟิค จำกัด, 2560.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561.

สุดาพร ลักษณะียนาวิน. การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, 2553.

สุรางค์ โค้วตระกูล. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์, 2544.